

**ELŐFIZETÉS:**  
 jul.—sep. . . 1 frt. 50 kr.  
 fél évre . . . 3 " — "  
 A lap szellemi és anyagi  
 részét illető minden kül-  
 demények a szerkesztő-  
 tulajdonosnak küldendők.  
 Kéziratok nem küldetnek vissza.

# BÁCSKA.

**HIRDETÉSI DÍJ:**  
 egy 1 hasábos petit sor 10  
 kr., többzori hirdetésnél  
 olcsóbb. Nyitván sor 12  
 kr. Bélyegdíj minden hir-  
 detésnél 50 kr. A hirdeté-  
 sek VOLF JÓZSEF kereké-  
 dése, BITTERMANN NÁN-  
 DOR nyomdája és a szer-  
 kesztőnél fogadtatnak el.

Egyes szám ára **15** kr.Megjelenik e lap minden **7., 14., 21.** és **28.**-án.Egyes szám ára **15** kr.

Zombor, 1878. okt. hó 28-án.



Küzdés az élet — mondá saját szenvedései  
 kínos érzetében a magyar haza époly ih-  
 lett költője mint mély gondolkozású és szelíd  
 lelkületű bölcsé Kölcsey Ferenc.

S mit a honfiúi kegyelettel egybekapcsolt  
 tisztelet által drága kincs gyanánt őrzött Parae-  
 nesis szellemes írója az ember életére nézve  
 mondott, azt a történelem beható tanulmányozása  
 folytán egész nemzetekre is alkalmazhatjuk.

A nemzetek élete létök derengő hajnalától  
 kezdve egészen enyészetük bús alkonyáig hosz-  
 szú láncolatát képezi a viszontagságoknak, me-  
 lyek épen a nemzetek jellemének kialakulására  
 bírnak döntő befolyással.

Honalapító Árpádunk hadai hosszas küz-  
 dés után szerezték meg számunkra a földet, me-  
 lyet édes hazánknak vallunk, dicső királyaink  
 István és László a pogányság romjain tűzték  
 ki a kereszt jelét; a reformoknak többé ke-  
 vésebbé erőszakos bevitele után mennyi küzdés  
 és fáradságba került megóvni káros hatások el-  
 len a nemzet talaján fejlésnek indult gyöngé  
 növényt, a kereszténységet; s midőn így a nem-  
 zet a civilisált nemzetek sorába lépett, mennyi  
 munkára volt szüksége, hogy a civilizáció ha-  
 ladásával lépést tartson; a reformatió következ-  
 tében mily óriási szellemi harc tört ki a két  
 egyház bajnokai között, mely harc úgy az alkot-  
 mány kifejlésére mint a tudomány előmozdítá-  
 sára kedvezően hatott; a tudománynak mennyi  
 előítéletet kellett lerontania, míg a nemzet hír-  
 nevét megalapította; mennyi vért ontott a nemzet  
 külellenség támadása folytán saját integritása  
 biztosítása vagy az erőszak nyomása követke-  
 zésében, alkotmánya fentartása végett; s midőn  
 napjainkban, múltunkban feneklő hibáink és  
 nemzeti jellemünk oly állapotot szültek, mely  
 fenállásunkra veszélyessé válhatik kérdem, nem  
 kell-e ismét küzdés által egyesült erővel bel-

ügyeinket rendezni vagyis jobb jövő alapkövét  
 leraknunk?!

Azt hiszem, nincs, józan észszel gondolkozó  
 magyar, ki ennek igaz voltáról meggyőződést  
 ne szerezne magának, de töprengései közepette  
 sokat tűnődik egy-némelyik az eszközök fölött,  
 melyek segélyével a bajok orvoslandók. Az esz-  
 közök feltalálásában és alkalmazásában igen so-  
 kan téves felfogásról tesznek tanúságot, de leg-  
 többben meddő eszközök nyúlnak s így műkö-  
 désök, ha nem ártalmára, de hasznára semmi  
 esetre sem válik a honnak.

Nemes intenióból indulva ki, a hon bol-  
 dogságát hordják ajkaikon, rajongnak a nemzet  
 dicsőségeért, de mit tesznek a hon felvirágoz-  
 tatása céljából? korholnak minden fenálló insti-  
 tutiót; rosszalják a leghivatottabb férfiak műkö-  
 dését, a hon jelenlegi állapotát tarthatlannak vélik  
 s ha ezek után a zaklatott haza tőlük kér ta-  
 nácsot, vagy bölcs hallgatással válaszolnak, vagy  
 ha a tettek mezején számukra tér nyílik, ők is  
 a viszonyok hatalmánál fogva ugyanazt cselek-  
 szik, mit másokban kevéssel azelőtt gáncsoltak.

A viszonyoknak változniok kell, az két-  
 ségtelen; de nem a passiv oppositio, hanem foly-  
 tonos küzdés s munka által, mely igénybe ve-  
 gye békés viszonyok között a nemzet összes  
 erőit.

Ez a leghelyesebb eszköz beteg állapotunk  
 gyógyításához, ez ama tündöklő vezércsillag,  
 mely a nemzet sajkáját a csapkodó hullámok  
 dacára bizton fogja a boldogság kikötőjébe ka-  
 lauzolni.

Az uralkodó népével egy testet képez:  
 uralkodónak és alattvalónak vállvetve kell mun-  
 kálkodnia a szellemi és anyagi jólét megszer-  
 zéseért.

A kiket a gondviselés akár születésök, akár  
 tehetségöknél fogva a nemzet élére állított, kik  
 előtt tehát tágabb munkakör terül el, azok tart-  
 sák szent kötelességöknek, hivatásukat tehetsé-  
 gökhöz mért várakozás szerént betölteni, ámde  
 ugyanakkor, midőn vállaikra ily nagy teher ne-

hezül: ne feledjék el azok sem, kiknek a hon boldogsága előmozdításában kisebb szerep jutott, hogy mulhatlan kötelességük bár szerény körben, tehetségüket érvényesíteni.

Magyarország honfiúi szeretettől lángoló lakói felfogták ezen kötelességöket, minek tanúsága azon örvendetes jelenség, mely ország-szerte mutatkozik épen napjainkban, midőn küzdeésre, munkára van a honnak szüksége.

Az ország több megyéiben keletkeznek ugyanis művelődési körök, melyek majd az irodalom, majd a tudomány egyéb ágainak ápolását tűzik ki feladatukul.

Ilyen a többi között a debreceni »írói kör« melynek alakulásáról a »Pesti Napló« folyó hó 24-iki esti kiadásában olvastunk.

A debreceni írói kör alakulása többekben azon óhajt keltette föl, vajha Bács-Bodrog megyében, nevezetesen annak székhelyén Zomborban a debrecenihez hasonló írói kör létesülne!

Ezen óhajt a legnagyobb készséggel a magamévá teszem. Teszem pedig azért, mert hazánk szellemi műveltségét mik sem emelhetik inkább, mint az írói körök, mint a melyek a vidéki irodalmi termékek létesítése, azok bírálata, a ponyvairodalom kiirtása által, az academiával szerves összefüggésben arra vannak hivatva, hogy a nyelvnek és nemzetiségnek védbástyái legyenek, melyekre Bács-Bodrog megyének nagy szüksége van.

A »Bácska« az anyagi érdekek előmozdítását nem szünt meg a megyebeliek szívére kötni; csak kötelességét teljesíti, midőn most a szellemi műveltség felvirágzására hívja fel mindazok figyelmét, kiknek tehetségétől, ügybuzgóságától joggal vár a hon alapos munkát, vaszorgalmat.

A szellemi műveltséget a megyében emelhetni véli az »írói kör« létesítése által.

Hatásköréhez tartoznék pedig az irodalom ápolása, nevezetesen irodalmi művek teremtése, a megye multjának földerítése és a megye természeti viszonyainak ismertetése.

Sajnos, de való hogy a ponyvairodalom, mely a népet napról-napra jobban mételyezi, ijesztő mértékben növekszik; ennek kiirtása s helyére talpraesett művek ültetése képezné egyik feladatát az írói körnek.

De másodszor felkarolná a megye multját.

A mult ősz fűrtökkel borított aggastyánként áll a jelen nehézségeivel küzdő utódok előtt. Ha érteni akarjuk a jelent, vessünk pillantást a multa. Forduljunk ama aggastyánhoz s alakja előtt mély megilletődéssel elmélkedjünk a lezajlott századok fölött; kutassuk okait azon ifjúkori viszontagságoknak, melyek az ag-

gastyán arcára mély barázdákat véstek, melyek éltét sorvaszták, avagy kutassuk okait az öröma jólétnek mely a sokat látott szemekből sugárzik ki.

Valamely nép életében néha megfoghatlanak látszik előttünk az emelkedés, mely tünényyszerűen lép föl a művelődés terén s viszont bámulatot gerjeszt bennünk a bukás mely akkor következett be, midőn legkevésbé vártuk volna. Mindkét esetben el voltunk fogulva a gyors változás észlelése folytán és elfeledtük ezen gyorsnak látszó változás okát a nemzet multjában keresni. De ha éber figyelemmel kísérjük a nemzet történelmét nemcsak főbb mozzanataiban, hanem legcsekélyebb phasisaiban is: semmi sem fog minket meglepni, bármily gyorsan következett be, mert a nemzetet bölcsőjétől kezdve egészen sírjáig haladni látván, ujjal fogunk rámutathatni az okokra, melyek hanyatlását szükségkép eredményezték, rá fogunk mutathatni az előnyökre, melyek felvirágzását idézték elő.

A nemzet történelmét teljesen csak is úgy fogjuk ismerni, ha azt legcsekélyebb részletében hosszas fáradozás után feldolgozva, soroljuk a tudományok közé; vagyis ha egyes megyék történelmét írjuk meg s így alkotunk nagy egészet.

A történelembuvárok méhszorgalma folytán némely megyék történelme már meg van írva, de Bács-Bodrog megye történelme rendszeresen nincs feldolgozva.

E hiányon segíthet az írói kör.

De nem csak a történelem, hanem a megye természeti viszonyainak leírása is nagyfontosságú feladatát képezné az írói körnek annyival is inkább, mert a természeti viszonyok lényegesen befolyanak a nép úgy szellemi, mint anyagi fejlődésére.

Ez volna célja, munkaköre a létesítendő »bács-bodrog megyei írói körnek.«

Ezek után szabadjon azon reményemnek adnom kifejezést, hogy Bács-Bodrog megye tetterős fiatalsága, úgy azok, kik érdemekben öszültek meg, lelkes örömmel fogják pártolni a bács-bodrog megyei kör eszméjét; hogy buzdulva a hon multján egyesült munkálkodással és kitarással fognak Magyarország jövője boldogságán fáradozni s ezáltal mintegy megcáfolására fognak törekedni a koszorús költő eme szavainak:

„Éltünk rögs határain  
Két genius vezet,  
S felleg borulván utain  
Nyujt mindenik kezét;  
De bár tekint biztatva rád  
Vigasztalást egyik sem ad  
Remény és emlékezet.“

Városhy Tivadar.

A zombori róm. kath. iskolaszék gyűlése 1878. okt. 20.

A gyéren látogatott gyűlésben a következő ügyek hozattak szőnyegre:

1. *Jauch Ferenc* gondnok úr megbíztatik, hogy az iskolák fűtése céljából fát vásároljon, mire egyelőre 400 frt utalványoztatik.

2. A közig. bizottság átirata értelmében minden osztály számára egy-egy hévmérő beszerzésével ugyan- csak gondnok úr bíztatik meg.

3. Olvastatott ismét a közig. bizottság abbeli átirata, hogy ha halálozás, vagy áthelyezés folytán valamely változás fordul elő a tanítói testületben, ez a nyugdíj és gyámalap érdekében mielőbb jelentessék be.

4. Miután a tanítók közül többen nem nyújtották be a hanyag iskola-látogatók névjegyzékét, ezek ebbeli kötelességük pontosabb teljesítésére komolyan figyelmeztetendők, s hogy ebben is egyöntetűség legyen, határozatott, hogy e célból nyomtatott ívek szereztessenek be.

5. *Hruby Mihály* a magas Ministeriumhoz leendő felterjesztés végett beadja felfolyamodását az iskolaszék azon multkori sérelmes határozata ellen, melyben fiának, a f. évi april 15-én meghalt *Hruby Gyula* I-ső fi-osztály tanítójának temetési költsége fejében az ez évi szünidőre, — julius és augusztus óra eső fizetés kiutalványozását megtagadta.

Az iskolaszék *Hruby* urat oda utasítja, hogy ha tetszik, küldje el önmaga e fellebbezését a m. Ministeriumhoz.

6. *Bunyi Károly* és *Stebler Lajos* jelentik, hogy a *Nenadics-tanyáról* a *gradinai* iskolába áthelyezett tanítónő butorait, úgy az iskolapadokat és egyéb szerelvényeket a tanyai lakosok ingyen szállították át. *Bunyi* egyúttal bemutat egy 6 frtos számlát azon teljesített munkáért, mely szerint az áthelyezett padokat az új iskolában újból összeállította.

Miután a számlán ugyancsak „*Bunyi Károly*“ és *Stebler Lajos* bizonyítják, hogy az összeigazítás jól és pontosan végeztetett

*Fejér Gyula* apát-plébános kíváncsian kérdi: vajon ki végezte eme munkát?

*Bunyi Károly* válaszolja: *Kalmár Mátyás*.

*Fejér Gyula* sajnálattal jelenti ki, hogy az iskolaszék az ilyen rendellenes visszaélés ellen még eddig nem intézkedett. Azt tudja az egész város, hogy *Kalmár Mátyás* *Bunyi* úrnak legénye, — tehát nem önálló asztalos-mester; s így mindazon munkák, a melyekről *Kalmár Mátyás* számlát és illetőleg nyugtát állít ki, *Bunyi* úr műhelyében készülnek. Semmi módon sem engedhető meg tehát azon helytelen eljárás, hogy *Bunyi* úr a saját műhelyében készített asztalos-munkát megbíralja és felülvizsgálja. — Most ugyan nincs ellene, hogy *Bunyi* úrnak ez összeg kifizettessék, de a jövőre indítványozza, hogy az iskolaszék az ilyen üzelmek ellen tiltakozzék.

*Bunyi Károly* erre indulatos személyeskedésben tör ki, mire az elnök által különben egész kímélettel és ildomosan rendre utasítottatik.

*Fejér Gyula* erre előbbi indítványával kapcsolatban egy újabb indítvánnyal is lép fel. Azt mondja ugyanis, hogy valamint semmiféle más képviselő-testület tagja nem lehet egyszerre mind vállalkozó azon testülettel szemben: úgy *Bunyi* úr mint iskolaszéki tag sem vállalhat magára oly munkát, melyet az iskolaszék készített, — miután e két dolog *incompatibilis*. Így van ez a megyei és városi köztörvényhatóságoknál, és ugyan ezen határozatot mondotta ki a zombori egyházközség is. E szerint vagy mondjon le az iskolaszéki tagságról, és akkor dolgozhatik az iskolaszék részére is, — vagy ha iskolaszéki tag akar maradni, akkor az ilyenmű vállalkozásoktól egyszer mindenkorra tiltassék el.

*Koczár Mihály* elnök hozzászólása után határozatba megy, hogy a felszámított összeg ez úttal kiutalványoztatik, *Fejér Gyula* apát-plébánosnak kettős indítványa pedig a jövő gyűlésben leendő tárgyalás céljából napi rendre tüzetik ki.

7. Ugyancsak a jövő gyűlésre halasztatik özvegy *Pentz Józsefné* kérvényének tárgyalása, melyben tanító-férje elhunyt alkalmából az 1868. évi 38. t. c. 140. §. értelmében félévi fizetésének kiutalványoztatását kérelmezi.

8. Olvastatott a megyei tanfelügyelőség átirata, melyben a) „a babonák könyve“ című műnek beszerzése ajánltatik, — b) meghagyatik, hogy a tanítók részére kiállított szolgálati bizonyítványok mindenkor hivatalos számmal és pecséttel is láttassanak el.

Ez alkalommal megbíztatik a gondnok, hogy az iskolaszék részére egy hivatalos pecsétnyomót — a mivel még eddig nem birt, — szerezzen be.

9. Olvastatott a m. vallás és közokt. ügyi Ministerium leirata az 1868. évi 38. t. c. 1. §-ának értelmezése tárgyában.

10. *Fejér Gyula* apát-plébános jelentése, hogy a tanfelügyelőség által bekívánt pótkimutatást nem terjesztheti be, miután a tanító urak közül többen ennek összeállítására céljából történt meghívása dacára is vonakodnak összegyűlni. Miután ezen rovatok csakis a tanítók együttes jelenlétében és összeműködésével tölthetők ki, ezek némelyike pedig semmibe sem veszi az ő meghívását: kéri magát eme megbíztatás alól feloldatni, és azt oly valakire ruházni, akinek talán majd jobban engedelmeskednek.

A vonakodó tanítók jegyzőkönyvileg megdorgáltatnak, *Fejér Gyula* pedig újból megbíztatik e pótkimutatás összeállítására.

11. Felhozatik, hogy az iskolák részére évenként kiszolgáltatni szokott toll, ténca, papir, iron, pecsétviasz, kréta, szivacs és egyéb szükségletek beszerzéséről is kellene gondoskodni.

Midőn ezek beszerzésével a gondnok megbíztatnék,

Fejér Gyula apát-plébános felszólítja az iskolaszéket szigorúan fölügyelni arra, hogy ez iskolai szerek valóban *rendeltetésük céljára fordíttassanak*. Az iskolaszék e tekintetben oly bőkezűen látja el a tanítókat, hogy teljes lehetetlenség nekik azt az év folyamában elfogyasztani, s mégis ha valaki megjelenik némely iskolában, ott sem tollat, sem tentát, sem szivacsot, sem krétát nem talál, hanem úgy kell nyomorogni, hogy az embert szégyenpír fogja el. Szólóval többször megförtént, hogy az ilyen tanító urak osztályában jegyzetek megtétele végett a tollat és tentát a tanoncoktól kellett összekéregetni, miután a tanító az iskolának szánt írószereket eladogatta, — és hogy ilyenkor az illető tanító nem szégyenli magát, azt szóló sehogysem tudja megfogni. Tudomása van arról, hogy a tavali szállítónál, ki egyszermind fűszerkereskedő, még most is összecsomagolva őriztetik egynémely osztálynak mult évi, papír, toll, ténta stb. illetménye, melynek fejében az illető tanító megfelelő értékű cukrot és kávé adagot magának. Itt lenne valahára az ideje, hogy az ily semmi módon ki nem menthető visszaéléseknek egyszer erélyes kézzel vége vetessék.

E dolgok sajnálatos tudomásvétele után a gyűlés egyéb tárgy hiányában feloszlott.

## A N É P É R T.

(Folytatás.)

A törvény által kijelölt gazd. oktatásnak nyoma alig, községi faiskolák felette kedvezőtlen arányban és állapotban — miáltal tanul a nép annyit, mely arányos polg. műveltséget ad, s majdan kielégítő keresetet nyújthat?

A felsőbb népiskolákkal tudvalevőleg iparszakosztályokat is kellendett életbe léptetni, már t. i. a lakosság számához és műveltségi viszonyaihoz képest. Néhány fels. népiskolánál állítottak is — egyrészt a közoktatási, másrészt a földművelési ministeriumok által. Az előbbi szakosztályra nézve megtörtént aztán, hogy a tanszékre kinevezettek közül némelyek a felett is gondolkodóba estek, vajjon mit kíván a tanterv ipartan vagy iparszakok neve alatt előadatni? Mert némi tájékozásul kijeleli ugyan a mezey gazdaságtan vagy (?) ipartan előadását, s míg a gazdászati tanítására egész szakszerű sorozatot kíván, a „vagy“ passzában viszont a házi iparnemek oktatását sejteti, de tényleg elő nem adatik s világosan körülírva nincs. Legcélszerűbb volna ugyan a gazdászati és ipari tárgyakat szerves összefüggésük szerint kellő viszonyban tárgyalni, hanem előbb szólhassunk megfelelő és kielégítő számú tanerőkről.

És hol képezetnének ezen — iskolai tanerők? <sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> Például megemlítjük a württembergi iparfejlesztés kulturális közölközését: „Weblehrerseminar in Stuttgart, Webschulen in Heidenheim u. Laichingen etc.“ I. Die Industrielle Entwicklung Württenbergs, von Steinbeis, Stuttgart 1875.

Valódi iparszakosztályokat — fels. népiskoláknál — addig bajosan szervezhetünk s kevésbé várhatjuk, hogy aránylag legtöbb helyen állíttassanak avagy sikerrel működhessenek, míg ilyen tanerőkben nagy hiányt szenvedünk. Mi tulajdonképpen a *házi-ipar* fejlesztése érdekében történt, f. év június haváról egy ministeri rendelet, mely a községeket adatok beküldésére szólítván fel, lényegében következő: „a felnőttek oktatásának egyik hasznosabb s valószínűleg sikeresebb módjául kínálkozik az, ha a tanítást azon a téren s oly dolgokkal kezdjük meg, melyek a népet közelről érdeklik, s hasznos voltuknál fogva mind több törekvésre, mind állandó előhaladásra buzdítják. A tanítás ez anyagául s nemére nézve önként kínálkozik a népnek azon foglalkozásokba való okszerű bevezetése és folytonos utasítása, melyeket a pénzkeresés céljából házilag üz, vagyis azon foglalkozásokra való tanítás, miket, háziipar név alatt foglalunk egybe.“ Örvendünk e rendeletnek, valamint a társadalmi téren megindult „egyesületi“ tevékenységnek.

Mindkettőnek sikeres jövője azonban sokkal mélyebb és fontosabb okoktól függ, hogysen az ez irányban teljesítendő oktatástól egyuttal elvárhatnók: miszerént nemesak az élet némely-, hanem az állam érdekeinek is kellően művelni képes legyen. Legelső kellék, hogy legtöbbje vagy mindannyi népiskolai oktatásban részesült, miáltal némi gyakorlati irány könnyebben művelhető.

Tegyük föl azon kedvező helyzetet, hogy hazánkban valamennyi község minden tagja népiskolát végzett. Egy része, mint felnőtt — kielégítő keresettel nem bírván — oktatást nyer a házi ipar egyik vagy másik ágából; másik része földműveléssel foglalkozik, s legfeljebb téli napokban foghatna házi iparüzéshez; harmadik része viszont kezdettől fogva bizonyos iparághoz szegődött stb. Bennünket itt a földművelő kis iparos, munkások — az alsó néposztály érdekel. — *Vajjon nyújtott-e a népiskola olyan műveltségi alapot, hogy erre bármily továbbképző, ipari vagy rendkívüli oktatás — a polgári hivatás követelményeihez képest sikerrel építhet? Ha igen, egy „kulturállamban“ — az ország érdekeihez és kor igényeihez mérten — nem lehet a legprimitívebb műveltségi foknak egész néposztályt képeznie, mely mindenre inkább hajlandó és fogékonyabb mint álláspontja, munkaköre s nemzetművelődési fontossága felett éretten gondolkodni; s ha nem, akkor a nép iskolai nevelésben kell azon nagy hézagnak lenni, mely miatt a nép gyermekei egyoldalú elemi ismereteket — de életképes gondolkozást nem, sok szépet tanulnak — de polgári jellemképzést nem nyernek, s nem mozdítják elő a közérzület és közkultura egészséges kifejlődését. Jelesen a népisk. felső osztályokat illetőleg, mely a népnek többnyire befejező iskoláját képezi. S annál inkább, jellemzően, kitűnik az, minél kevesebben részesültek alapoktatásban.*

Penn, e nevezetes férfiú „azon elyből indulván

ki, hogy a szegénység és henyeség szolgálak a legtöbb vétkek forrásaiul, törvényül állapította meg, miszerént az állam minden tagja, születésre tekintet nélkül 12 éven felül az ipar egy nemét tanulni köteles, miáltal azt szándékozott elérni, hogy a vagyontalan táplálási és önfentartási eszközt nyerjen, a vagyonnal bíró pedig a sors változó fordulata esetére biztosíttatnék; s egyszersmind az állam minden tagja közt egyenlőség, s ekkép egymás iránti rokonszenv és barátság állapíttassék meg azáltal, hogy minden tag egyenlően a közrendeltetésre: a munkára, akár szellemi, akár kézzel történő legyen, köteleztetik. Ezen irány nem más: minthogy az állam minden tagjában munkaszereket ébresztendő és fentartandó legyen, hogy így azok, kik anyagi javakkal kisebb mértékben bírnak, az élet szükségéi által erkölcs- és törvényellenes utakra ne tántoríttassak; azok pedig, kik anyagi javakkal nagyobb mértékben bírnak, és így fölmentve vannak attól, hogy az élet szükségéi által munkára ösztönöztesse, a sors változó fordulatára bölcsen és előre látólag cselekedjenek.<sup>1)</sup>

Penn intézményének *alapeszméje* az, mely körül tárgyunk forog, s mely alapeszme századunk kultur-hatalmát jellemzi: a munkát.<sup>2)</sup> Hogy a szellem az anyag felett mind nagyobb tért foglal el s mindnagyszerűbb sikerrel fejlődik: mindinkább kitűnik a munka hatalma az értelem emlőjén; és — mint Baudrillart megjegyzi — „azon arányban éri el hatalmának maximumát, a mint növekedő adagban s mint bölcsőbb alakban egyesíti a szabadságot és egyesülést; vagy világosabban szólva: minél inkább indítja a személyes felelősséget s az erők egyesülését annál termékenyebbé válik.“

Mi tehát a nevelés célja? Az „hogy az egyénben a felelősség érzetét erősítve, *arra tanítsa*, hogy szabadságának legértelmesebb hasznát vegye“, — a munkaszereetre. És micsoda a munka — mond szépen Cousin egyik elmélkedésében Smith fölött — „ha nem kifejlődése az ember termelő hatalmának, gyakorlata azon erőnek, melyből alakult? . . . De a termelő hatalom, az erő, melyből az ember alakult, a *szellem*. Ime a szellem Smith elméletének alapelve; ime

<sup>1)</sup> Magyar akad. Értesítő: Philosophiai, törv. és törv. és történettud. osztályból, 4-ik köt. 325–326. l. 1864.

<sup>2)</sup> I. Roscher, National-Oekonomik des Ackerbaues. — Röhricht die volkswirtschaft in Lehre u. Leben, Leipzig 1867. — Hillebrand munk. idevágó rész. — Contzen, die Wichtigk. d. Nation. Oek. és die Nation Oek ein polit. Bedürfniss unserer Zeit — Arnold, idézett Akad. Ért. — Baudrillart után Keleti pol. gazdaszatában. — Contzen u. Schramm Nation Oek. l. die Hebung d. Volksbildung, és Fortschritte d. Realwissenschaften 184. — A német tanítók casseli értekezletében, die pädag. Bedeutung d. Volkswirtschaftslehre., l. Allg. deutsch. Lehrerzeit. — Számtalan olvasókönyv is jelent meg e téren, többi közt elég népies és közhasználatra „die Volksw. für Jedermann.“ Berlin 1873. — Szépen mondja egy író, hogy „a munka tisztelete és cultusa a polgárosodásnak.“ Polgárosodás, Ariszt. 1862. — Az alsó néposztálynak művelési fontosságáról Montequiu „az alsó néposztályt kell művelni, ha a felsőbb intézmények helytelenségén javítani akarunk.“ A rómaiak nagysága és hanyatl. Ford. 9 l.

a hatalom, melyből a munka ered; ime a tőke, mely valamennyi mást magában foglal s előteremt; ime maradandó alapja, fő és kimeríthetlen forrása minden értéknek, minden vagyonnak.“<sup>1)</sup>

„*Munkaszereket képezze tehát az erkölcsi alapot és művelés szellemét. Erkölcsi alapját pedig azon jellemképésben nyeri, melyet a munka ismerete a fiatal korban megérlet, s polgári műveltség fejlődik vele, mert megtanít azon kötelességek és viszonyok ismeretére, melyek a gyakorlati élet és jogállam alapkövetelményeit képezik.*

Nem lehet a tanításnak kellő ereje és hatalma, ha szellemében éppen azon fejlesztő elem hiányzik, mely a *tanulásnak, önfelelőségnek, életképességnek* lelkét képezi: a munkaismeret, munkaszereket. Szellem az, életerő nélkül, mely szép és nemes lehet, de alkotni gyöngé.“<sup>1)</sup>

Csoda-e ha a nép — nem természeti tulajdonai: műveltségi fokánál fogva nem ismervén a munka lényegét — mint erkölcsi kötelességet és gazd. törvényt — abban inkább anyagi kényszert lát, melyre sorsa kárhuztatja? — s e gyarlóság mi sokat tétlenségre, elégtelenség és morális süllyedésre vezet. Hogy a miatt mily tökéletlen munkájuk terméke, a produktív-képesség és munkanemek fejlődése. Ha ily módon az egyéni szorgalom és polgári önbecsérzet — nem gyökerezhetnek meg?!

Ritka jó tulajdona van a magyar népnek, s természetes felfogása is túltesz több más népeken: csak ehhez megfelelő értelmiség szükséges, hogy tehetségét és erkölcsi tulajdonságát kellően kifejtteni, önhasznosítani s értékesíteni képes legyen.

Ismertessük meg azért a néppel a munka lényegét, hogy az mint jellemképző, erkölcsnemesítő tényező legyen ismeretes előtte, — olvadjon szellemébe. Hogy örömet képezzen a munka s csak munka által ismerjen az ember élvezetet. Ha a munkálkodni tudót a munkának illetően erkölcsi érzete buzdítja, tevékeny s jellemessé válik, igényei a munkavégzésnek felelnek meg. Munka ösztöne lesz.<sup>2)</sup>

Hagy a munka edzi, idomitja a testet, tehát jobbitja és épen tartja e fizikai alkotást, előmozdítja és biztosítja az anyagi jólétet, megalapítja és fejleszti a munkaerőt. Továbbá ismertessük meg a munkának szerepét a termelésnél, a gyakorlottság, időkiméltés, takarékoság, az önmivelődés és vagyonosodás eme és más feltételeit.

A munka nemei, felosztása, magán- és nemzet vagyon, érc- és papírpénzvásárok jelentősége.

A munka szerepét és befolyását az ár- és értékviszonyokra, iparra és kereskedelemre, tőke és hitel elemei.

Közlekedés, népesség, kézmű-és gyáripár köréből.

A munka egyesülés, kiállítások, népbankok, stb. társadalmi intézményeket röviden.

<sup>1)</sup> Baudrillart u. Keleti polg. gazd. 13. s köv. és 75 l.

<sup>2)</sup> Hermann, Principien d. Wirtschaft 192 s köv. l

Ezek alapján: egy község, város felvirágzási feltételeit; a mező-, nemzet- és államgazdaság összefüggési viszonyainak alapfogalmait.

Az a dó célja és tárgyai, befolyása az államéletre.

**Rácz Vilmos.**

(Folyt. köv.)

### Színészet.

A múlt számban közölt „Párbaj a szerelemben“ kívül előadatott:

*Kedden* e hó 22-én. *Az ördög és a párizsi vak leány*; a szerdára hirdetett „*Falusiak*“

*Csütörtökön* adattak.

*Szombaton* előadatott Gyöngyösi Etel felléptével *Báró és Bankár*.

Miután Ottinger igazgató úr társulata mindeddig nem volt együtt, még mindig tartózkodunk az ítéletől; hisszük azonban, hogy e társulat oly tagokat számol, kik biztosítanak arról, hogy a közönségnek élvezetes estéket fognak nyújtani. Csodálkozásunkat fejezzük ki azonban a fölött, hogy közönségünk oly gyéren látogatja a színházat, hogy az az ürességtől kong.

Pártolj közönség és mi haladunk mondhatja Ottinger társulata s mi is a keserűség érzete hangján kérdezzük mi az, hogy műértő és műpártoló közönségünk pártfogásának oly sovány jeleit adja most, midőn oly kedvező az idő arra, hogy hosszas estéinket kellemesen és tanulságosan töltsük el?

De mutassuk be az eddig kivált tagjait e társulatnak. Nem osztályozunk még, de kik befolyanak a darab sikerében a Hollósi trias, Szász és Zoltán azok. Az ifju Hollósi igyekezzék ne túlozni, Szász ki különben igen jól játszik, mérsékelje csak kissé hangját és feszes magatartását és semmi kívánni valót sem hagynak fen. Zoltán szépen játszik midőn beszél, de ajánljuk hogy akkor is játszó midőn nem beszél. Nyugodt, semmit mondó arcot vágni a színpadon sohasem szabad. Igen kedves jelenség Hollósi Julesa, kinek játékáról máskor szólunk. Hollósiné teljesen betölti helyét.

**Nemo.**

### Különféle.

**A fejedelmi kegy** ismét megyénk egyik jeles fiát tüntette ki. Mészáros Ignác ó-kanizsai plebános ugyanis c. apátságot kapott.

— **Az ismeretlen jótékony célra** rendezett zártkörű bálról pótlólag még felemlítjük, hogy: a mulatság, a számos szeretetre méltó és szép hölgy jelenléte által sikerültnek mondható; levonva egy rendezőnek a áli közönség hahótája mellett elkövetett és egy circeusba való páratlan bakugrásait és kurjongatásait; bzen rendező külömben sehogy sem fért meg a bőrébe és folyton más lábakon állt. Azt, hogy **zártkörű bálban** a padimentom nem volt „vikszos“, a rendezőknek kell felrónunk. A szánt jótékony célra — mint halljuk — 11

frt 17 kr. maradt. Lakatos Móric zenekara szinte jól „eseledte“, nehogy régi hírneve csorbát szenvedjen.

— **Szerkesztőségünk**nél a zombori mozgósítottak segélyezésére Hauszman Ignác, Deppert József és Biener Salamon urak által következő adományok folytak be: Biener Salamon 2 frt, Josef Deppert 2 frt, Hauszman Ignác 2 frt, Goldfahn Sándor 40 kr, Goldfahn Laura 20 kr, Friedmann Theréz 40 kr, J. Lustig 20 kr, Tápay Ágoston 10 kr, K. K. 20 kr, Karl Bien 20 kr, N. N. 10 kr, N. N. 10 kr, N. N. 18 kr, összesen 8 frt 8 kr, mely összeget a polgármesteri hivatalnak átszolgáltattuk.

— **A zombori gymnasiumba** járó r. kath. vallású, szegény sorsú tanulók számára a szükséges könyvek megvásárolhatása végett következő kegyadományok folytak be: Gromon Dezső 10 frt, Szemző István 5 frt, Grosse Schmidt Gábor 1 frt, Roth Adolf 1 frt, Kuluncsics Ágoston 1 frt, Sándor Béla 2 frt, Karácsonyi Gyula 1 frt, Fernbach Antal 5 frt, Szemző János 2 frt, Szemző Sarolta 5 frt, Czirfus Ferencz 1 frt, Széchényi József 2 frt. Fogadják a jószívű adakozók a segélyezettnek nevében a legforróbb köszönetet!

— **Mint hiteles forrásból** értesülünk, a bajai kir. főgymnasiumot még ez év folytán átveszi a cisterciák rendje. E rendnek ugyanis hat tagja, — egyike lesz az igazgató — a második félévben már megkezdí működését.

— **Szöntán** egy éjjeli őrt két ember agyonütött s testét kútba vetették. A gyilkosok kézre kerültek.

— **Sajátságos boszú.** A N. P. J.-ban olvastuk, hogy a Párisból Versaillesbe menő vonat 5 perc múlva indulandó volt. Egy úri ember, szájában égő Havanna szivarral gyorsan szállt be egy első osztályú Coupéba, melyben egy idős úrhölgy már helyet foglalt. Mint nevelt emberhez illő, ép azon szándékban volt, hogy szivarát az ablakon kivesse, midőn az úrhölgy egész kiméletlenül támadja meg őt, hogy nem tudja, miszerint oly Coupéban, melyben nők is vannak, nem szabad szivarozni. — „De kérem, méltóztatott észre venni, hogy ép azon szándékban voltam, hogy kívánságát megelőzzem, különben nem fogok többé alkalmatlan lenni;“ — és ezzel hidegen ajánlta magát és távozott. Boszúsan vált egy harmadik osztályra szóló jegyet, azzal azután beül a III-ik osztályba. Rövid időre rá, egy teljesen rongyolt, vöröshagymától illatozó, kétes kinézésű egyéniség lép be a Coupéba, s rögtön melléje helyezkedik. — „Barátom!“ — megszólítja az úri ember — „utazott-e életében az I-ső osztályban?“ — „Nem én.“ — „Úgy akkor egy első osztályú jegyet adok önnek, nem akarom, hogy kárba vesszen.“ — Elfogadta. Az úri ember mindjárt kivezeti s beülteti abba a Coupéba, melyben az a finyás matrona ült. A vonattal elindult s Versaillesig meg sem állt.

### Szerkesztői üzenetek.

A t. dupla collégának Sz-n. Nem a Rácz úr cikkéért, szólaltam fel édes barátom, hanem két zombori levelünk megcsontásáért. Egyiknek az eleje, másiknak a vége elhagyatván úgy jelent meg lapodban, midőn te távol voltál s más szerkesztette azt. Kár volt azért oly stentori hangot alkalmazni, s helyesebb lett volna beismerni a megtörténtet. Egyébként a Rácz úr t. munkatársunk cikkének lapodban való megjelenéséhez is szó fér, de ezt ha találkozunk, mert látogatásra a bekövetkező ünnepekre átme gyek, elintézzük. Nem tartozik ez a nyilvánosságra.

**Laptulajdonos és felelős szerkesztő: RADICS GYÖRGY.**

# H I R D E T É S E K.

5016  
1878.

## Birtokeladási hirdetemény.

A nagyméltóságú m. kir. pénzügyministeriumnak f. é. sept. 30-án 53218. sz. a. kelt rendelete alapján ezennel közhirre tétetik, miszerint a kupuszinai 983738 hold Budzsák földnek örök eladása iránt Zomborban a m. kir. jószágigazgatóságnál f. é. november 27-én reggeli 9 órakor nyilvános árverés fog tartatni, melyre a 10% bánatpénzzel ellátott vállalkozók ezennel meghívotnak.

A kikiáltási ár 115200 forint és ezen fölül a töltés készítéseért a jelenlegi bérlőknek a költségvetésben felvett ár szerint auguszt 12-én rész megtérítése, a hány esztendő az eladás foganatosításba lépte után a bértartamból eselik.

A 10% bánatpénz a jóváhagyás tudtul adása után 8 napra a vételár 6-od részeig kiegészítendő, a hátralévő vételár pedig félévenként 8% kamattal együtt lefizetendő.

50 kros bélyeggel és 10% bánatpénzzel ellátott írásbeli ajánlatok az árverés előtt a m. kir. jószágigazgatóságnál benyújtandók, a hol az árverési feltételek is betekintheők.

M. kir. jószágigazgatóság

Zomborban, 1878. október 13-án.

3-1

  **A SCHÖN** féle,  

ezelőtt a Gergurov házban levő

 **könyvkereskedés** 

f. év Október hó 25-étől kezdve ismét régi helyiségébe

 **Falcioné Lőrinc** 

3-1

úr házába áttéetett.

EGY NYÁRI ÖLTÖNY  
4 frttól 25-ig.

FÉRFI ÖLTÖNY

REGGELI KABÁTOK  
8 frttól 24-ig


**RAKTÁR.**

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses figyelmébe ajánlani dúsan felszerelt

**KÉSZ FÉRFI- ÉS GYERMEK-ÖLTÖNY**

**RAKTÁROMAT**


valamint minden idényhez megfelelő legdivatosabb, nagy választékú gyapott árú kelméimet.

 Megrendelések a legjutányosabb árak mellett fogad-  
tatnak és kívánatra 24 óra alatt elkészítetnek.

Mély tisztelettel

**LUSTIG JAKAB.**

ŐSZI ÉS TÉLI NADRÁGOK  
5 frttól 12-ig.

 A raktár létezik főutca LAL-  
LOSSEVITS JAKAB úr házában.

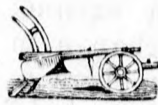
TÉLI KABÁTOK  
10 frttól 60-ig.

24-15

# H I R D E T É S.



Megyénk i. t. gazdaközönségének!



Mindennemű

G A Z D A S Á G I

GÉPEK és ESZKÖZÖK

kitünő minőségűek,

egész, részletfizetésre vagy kölcsön

alólírtnál legkedvezőbb (budapesti) áron kaphatók.

Az idényre:

CSÉPLŐGÉPEKET, ROSTÁKAT, VETŐGÉPEKET,  
MORZSOLÓKAT,

t o v á b b á :

szecs kavágó, konykolyválasztó, Croskillrögtörő, dupla vagy hármass vasborona, különösen „Hungaria“ sorvetőgép, (9—15 soros), egy vagy két lóra fekvő és oszlopos járgány cséplőgép, amerikai kézi tengeri morzsoló, acél széna és trágyavillák, ásók és lapátok, amerikai kukoricaültető botok, magyar eke vastaligával, angol ekék, különösen töltögető és kapáló ekék.

Lakásom: SZABADKÁN.

12—4.

R Á C Z V I L M O S.